

Posudek oponenta práce

na diplomovou práci Bc. Poliny Sokolkiny

Vybrané fonetické aspekty angličtiny uvnitř hindských mluvených textů

Diplomová práce P. Sokolkiny se věnuje atraktivnímu tématu střídání kódů v rámci mnohojazyčného prostředí současné Indie. Autorka se zaměřuje na fonetický popis částí promluv pronesených v angličtině uvnitř hindských mluvených textů. Sleduje tedy jazyk na pomezí hindštiny a indické angličtiny (tzv. „hingliš“), který doposud nebyl foneticky příliš popsán (na rozdíl od zevrubně prozkoumané hindské AJ). Autorka vybrala několik zvukových jevů, jimiž se hingliš liší od standardních variet AJ, a podrobila je poslechové a akustické analýze. Materiál zahrnoval spontánní projevy v rámci indických televizních pořadů.

Většinu rozsahu práce tvoří teoretické pozadí. V kapitole 2 je představena a definována hindština, jeden z hlavních jazyků Indie, včetně její zvukové stránky. Kapitola 3 pak podává přehled o zvukové stránce dvou hlavních variant angličtiny (britské a americké), zatímco kapitola 4 zasazuje angličtinu do historického a společenského kontextu Indie jakožto mnohonárodnostního a vícejazyčného státu. V kapitole 5 autorka porovnává přímo zvukovou stránku hindštiny a britské angličtiny. Kapitola 6 nabízí typickou podobu hindské angličtiny z hlediska vokálního a konsonantického systému. Konečně v kapitole 7 jsme uvedeni do problematiky samotné hingliš, která představuje neformální, ale široce užívanou variantu jazyka, zejména v popkultuře.

Diplomová práce je poměrně přehledná, po formální stránce v pořádku (s výjimkou tabulek, které by zasloužily autonomní popisky a nikoli jen „tabulka X“ apod.). Autorka vykazuje průměrnou (tj. dostačující) jazykovou úroveň. Občas volí slovosledně méně vhodné formulace (zejména co se týče sponového slovesa „být“, které by mělo stát ve větě dříve), zato překlepy se v práci téměř nevyskytují (úsměvné je např. na str. 29 „zadržnější“ artikulace místo „zavřenější“). Autorka místy opouští odborný styl. Seznam referencí obsahuje několik nedostatků¹. Oceňuji použití mezinárodní fonetické transkripce IPA, jíž se autorka snaží držet – to usnadňuje interpretaci zdrojů. Systematickou chybu představuje značení aspirace jako [ph th] místo správného [p^h t^h]. Fonetická transkripce by se také neměla psát kurzívou.

Faktický obsah práce je až na drobné výjimky v pořádku. Například na str. 16 se píše: „v pozici před samohláskou se neznělé exploziv /p/, /t/, /k/ realizují jako aspirované“ – toto není zcela pravda, jelikož aspirace je vyžadována pouze na začátku přízvučných slabik, jinak je fakultativní a méně obvyklá; podobně na str. 17 by desonorizace (a kontrast oproti aspiraci) měla být spojena s přízvučnými slabikami. Odkaz na Wellse (1982) v diskuzi akcentů a jejich postavení nemusí odpovídat současnosti (za 40 let se situace značně proměnila). Omyl či překlep na str. 31: /a/ „je v hindštině vyslovováno více vepředu“ – opačný závěr, než vyplývá z formantových hodnot uvedených na s. 28.

¹ Např. Shapiro (str. 12) nemá uvedený rok a chybí v seznamu referencí; u reference v pozn. pod čarou na str. 10 a 12 je Ohala, 2004 (asi má být 2014, nebo chybí zdroj v seznamu referencí).

Autorka nečiní systematický rozdíl mezi alofonickou a fonémickou transkripcí. Vyloženě matoucí je toto nerozlišování // [] např. v druhém odstavci na str. 18 a potom v části výsledků a při porovnání hindštiny a angličtiny (kapitola 5). Někdy autorka mluví o fonémech, přičemž myslí jejich realizaci (hlásku), případně systematickou realizaci (alofon). Jasně odlišení fonému jakožto prvku v systému a jeho zvukové realizace by diskuzi zpřehlednilo, zejména v souvislosti s rozdělením analogií na podobné, částečně podobné a odlišné hlásky. Některé formulace by šlo též vylepšit („ve formě fonému“ (s. 13) --> „ve funkci fonému“).

Fonetickou analýzu představují kapitoly 8 a 9. Materiál autorka získala z nahrávek deseti hostů populárních indických TV pořadů (souvislejší úseky v hindštině, fragmentárnější úseky v angličtině). Autorka analyzovala vybrané konsonanty, vokály a regresivní asimilaci znělosti; všechny cílové segmenty manuálně vyznačila v doprovodném anotačním objektu nahrávek. Materiál zahrnoval patrně 5 minut řeči od každého mluvčího (na s. 51 však autorka píše, že měla celkem 10 minut souvislé řeči od 10 mluvčích; v rámci obhajoby prosím o objasnění). Metoda je jinak popsána dostatečně jasně, avšak chybí zde tabulka s přehledem analyzovaných hlásek (počty podle typu, např. kolik bylo vybráno kontextů /θ ð/ a jak byly realizovány apod.). „Polovina“ a „většina“ je příliš vágní, když nevíme z kolika případů. U spektrogramů také chybí osa s údaji o frekvenci v Hz. Za nejzávažnější nedostatek považuji absenci závěrečného shrnutí a interpretace výsledků. Jednostránkový „závěr“ je spíše shrnutím motivací a obsahu práce, zatímco výsledků a jejich významu se téměř nedotýká.

V rámci obhajoby navrhuji, aby se autorka vyjádřila k následujícím bodům:

- O jaký foném jde v případě anglického /a/ na str. 27-28? Formantové hodnoty odpovídají realizaci /ɑ:/. Nebo jde o realizaci /æ/? (to se v pracích z poslední doby transkribuje jako /a/, neboť se hodně otevírá a blíží se tomuto kardinálnímu vokálu)
- Na s. 33 autorka píše, že se /ŋ/ vyskytuje ve všech okolích jako v AJ, až na intervokální pozici; znamená to, že se v hindštině vyskytuje i na konci slov (viz angl. /sɪŋ/)? Pak by bylo těžko jen poziční variantou.
- Autorka určovala retroflexní [ɖ d] poslechem a také zmiňuje silnější podobu exploze. Jaké další akustické vlastnosti jsou s retroflexí obecně asociovány (a které by zároveň pomohly odlišit tyto hlásky od dentál)?
- Na s. 73 autorka píše, že spočítala hodnoty formantů v anglické výslovnosti; odkud tato nahrávka pochází? V metodě se o rodilých mluvčích angličtiny nemluví.
- Autorka interpretuje na obrázku na s. 75 částečnou znělost [k] jako důsledek regresivní asimilace před [l]. Lze uvažovat o jiném, možná pravděpodobnějším důvodu?

Na závěr konstatuji, že předkládaná práce Poliny Sokolkiny splňuje svým obsahem i rozsahem požadavky kladené na diplomovou práci. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze dne 24.1.2021

.....
Mgr. Pavel Šturm, Ph.D.
Fonetický ústav FF UK